



**У К Р А Ї Н А**

**ДВОРІЧАНСЬКА РАЙОННА РАДА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**XXIII сесія VII скликання**

**Р І Ш Е Н Н Я**

від 20 вересня 2018 року

№ 468-VII

**Про затвердження районної цільової  
Програми з ліквідації амброзії  
полинолистної на території Дворічанського  
району на 2018 – 2020 роки**

Відповідно до статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» районна рада

**В И Р І Ш И Л А :**

1. Затвердити районну цільову Програму з ліквідації амброзії полинолистної на території Дворічанського району на 2018 - 2020 роки (додається).
2. Контроль за виконанням рішення покласти на постійну комісію районної ради з питань агропромислового розвитку, земельних відносин, екології (Концевич О.А.).

**Голова  
районної ради**

**Г. Турбаба**

**ПРОГРАМА**  
**з ліквідації амброзії полинолистої на території**  
**Дворічанського району на 2018—2020 роки**

**1. Проблема, для розв'язання якої розроблено Програму**

Серед найважливіших завдань, що постійно постають перед сільським господарством щодо підвищення врожайності, є обмеження чисельності на території України бур'янів, особливо карантинних. Під бур'янами розуміються рослини, що не культивуються людиною, але які історично пристосувалися до умов розвитку культурних рослин, ростуть разом з ними і в процесі свого розвитку і росту за наявності міжвидової боротьби пригнічують їх. Видовий склад бур'янів у посівах сільськогосподарських культур змінюється за мікрорайонами залежно від зовнішніх умов, зокрема вологості й температури верхнього шару ґрунту.

В останні три-чотири роки, з огляду на зниження культури землеробства, а саме недотримання вимог агротехніки під час обробітку ґрунту, сівозміни, строків сівби і збирання сільськогосподарських культур, невживання належного комплексу заходів боротьби з бур'янами тощо на території України набуває поширення карантинний організм амброзія полинолиста, що відображає загальне погіршення екології землі.

За станом на 1 січня 2018 року площі зараження карантинним бур'яном амброзією полинолистою по Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Харківській, Херсонській областях в цілому складають до 70—75% сільськогосподарських угідь, на 1 січня 2018 року зараження карантинним бур'яном по Дворічанському районі складало 26,3 га.

Розвиваючи велику надземну вегетативну масу, амброзія полинолиста здатна в польових умовах витіснити і пригнічувати як культурні рослини, так і бур'яни. В результаті надмірного висушування й виснажування ґрунтів урожай сільськогосподарських культур значно знижується, а за великого забур'янення культурні рослини гинуть. Дослідженнями доведено, що на утворення однієї тонни сухої речовини амброзія полинолиста виносить з ґрунту 15,5 кг азоту і 1,5 кг фосфору, а також ґрунт втрачає близько 950 тонн води. У результаті високої забур'яненості карантинним бур'яном урожай сільськогосподарських культур знищується практично на 100%, врожай з таких полів навіть не збирають, за середньої забур'яненості урожай сільськогосподарських культур знижується відповідно: соняшнику — на 40%, кукурудзи — до 35%.

За таких обставин амброзія полинолиста набуває у нашій країні дедалі більшої економічної загрози.

Великої шкоди амброзія завдає сіножатам та пасовищам. Висока забур'яненість багаторічних трав зменшує можливість сівби їх під покрив зернових культур. На полях, що засмічуються амброзією, погіршується якість польових робіт, особливо під час оранки і збирання урожаю. За сприятливих умов амброзія досягає заввишки 2 м, щільність сходів може досягати 5—7 тис. кв. м, а фітомаса — до 10 т на гектар.

## **2. Аналіз причин виникнення проблеми**

Останніми роками у зв'язку зі зниженням культури землеробства, а саме недотримання вимог агротехніки при здійсненні обробітку ґрунту, недотримання сівозміни, строків сівби і збирання сільськогосподарських культур, ігнорування необхідного комплексу заходів обмеження чисельності бур'янів тощо на території України амброзія полинолиста набуває дедалі ширшого розповсюдження. Простеживши динаміку розповсюдження амброзії полинолістої протягом останніх 5 років, маємо таку картину: амброзія полинолиста засмічує подвір'я та вулиці, присадибні ділянки, сади, парки, городи, пустирі, узбіччя доріг, залізничні насипи, береги річок та ставків. На полях амброзія полинолиста засмічує посіви, особливо просапних культур, озимих і ярих культур, багаторічних і однорічних кормових трав, технічних культур, а також полезахисні смуги.

Переноситься насіння амброзії полинолістої з насіннєвим матеріалом, відходами, соломою, транспортними засобами, тваринами та людиною, розноситься водою під час повені, злив і при зрошенні. Причини швидкого поширення амброзії полинолістої: Цей вид має ряд біологічних особливостей, що дають змогу йому швидко поширюватися на території України, району. До таких особливостей належать:

1. Висока насіннєва продуктивність (80—100 тис. штук насінин з однієї рослини).
2. Насіння молочної та воскової стиглості здатне дозрівати і давати повноцінні сходи. Особливість тривалий час не втрачати життєздатність в ґрунті зумовлює утворення значного за обсягом фондового банку насіння даного виду.
3. Рослина має потужну кореневу систему.
4. Рослина здатна добре витримувати (до 2 тижнів) підтоплення, утворюючи при цьому додаткове коріння.
5. Рослині властива висока регенераційна здатність. Наприклад, після культивуації частини рослини, що присипані вологим ґрунтом, утворюють додаткове коріння і добре приживаються. За скошування амброзія полиноліста до утворення насіння) дає від корневих частин нові паростки, що утворюють суцвіття і формують життєздатне насіння.
6. Вид має високу пластичність щодо температури повітря та вологості ґрунту, сходи добре адаптовані до високої освітленості.

### **3. Мета Програми**

Метою Програми є проведення комплексу заходів з ліквідації амброзії полинолистої та визначення основних напрямів для стабілізації ситуації та ліквідації карантинного бур'яну протягом 2018—2020 років на території Дворічанського району.

Основними завданнями розробки Програми є:

- привернути увагу населення та громадськості до проблеми, пов'язаної із засміченням земель карантинним бур'яном;
- провести карантинні заходи з ліквідації карантинного бур'яну амброзії полинолистої у населених пунктах, у полях сівозміни, на узбіччях доріг тощо;
- провести обмеження чисельності та ліквідацію амброзії полинолистої у населених пунктах;
- ліквідувати карантинний бур'ян на узбіччях доріг (автошляхів і залізниць);
- провести обмеження чисельності та знищення карантинного бур'яну у полях сівозміни силами товаровиробників;
- ліквідувати амброзію полинолисту на залишених полях, що повністю заростають;
- провести боротьбу з карантинним бур'яном хімічним, агротехнічним, механічним та іншими методами, що повинні застосовуватися водночас;
- протягом 2018 року провести на всій території району семінари та практичні заняття з органами виконавчої влади та сільгосптоваровиробниками;
- особливу увагу приділити ознайомленню з карантинним бур'яном у навчальних закладах: школах, гімназіях, ліцеях, технікумах, та ін.;
- на районному рівні визначити травень місяцем загальнодержавного обмеження чисельності та ліквідації амброзії полинолистої;
- покласти відповідальність за виконання та проведення карантинних заходів проти карантинного бур'яну на підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, посадових осіб та громадян, діяльність яких пов'язана з виробництвом, ввезенням, вивезенням, перевезенням, переробкою, зберіганням, реалізацією та використанням карантинних матеріалів.

### **4. Порівняльний аналіз можливих варіантів розв'язання проблеми та обґрунтування оптимального варіанта**

Для досягнення мети цієї Програми необхідно ліквідувати карантинний бур'ян у два етапи, що дасть можливість на першому етапі знизити його чисельність, пригнітити ріст та розвиток, а на другому етапі — ліквідувати його та створити умови для негайної локалізації та знищення у разі наступного виявлення. Одним з оптимальних варіантів розв'язання цієї проблеми є залучення широкої громадськості на добровільних засадах та одночасне застосування комплексу заходів, що знизять втрати врожайності з 30—40% до 10—20% на першому етапі та до

5% — на другому етапі. В цілому завдяки виконанню карантинних заходів та Програми сільгосптоваровиробники підвищують якість продукції, очищують землю не тільки від амброзії полинолистої, а й від інших видів бур'янів. Також одним з варіантів розв'язання проблеми є створення штучних фітоценозів з багаторічних трав у вогнищах амброзії полинолистої. Цей варіант фітоценотичного контролю засновано на здатності багаторічних трав пригнічувати чисельність рослин амброзії до незначних розмірів. Найперспективніші суміші багаторічних злакових трав з бобовими, що за 2—3 роки розростаються і практично повністю пригнічують бур'ян. У низинних місцях (береги річок, ставків) за умов неприпустимості застосування гербіцидів застосовують метод залуження. Ці ділянки переважно використовують під пасовище, при цьому в складі травосуміші доцільно використовувати низькорослі злакові культури, а саме тонконіг лучний, який більш стійкий до витоптування. Застосування цього варіанта розв'язання проблеми економічно вигідніше, оскільки не потребує додаткових затрат на час вирощування багаторічних трав. Недоліком цього варіанта є те, що його неможливо одночасно застосувати на значних площах, заражених амброзією полинолистою.

## **5. Шляхи та засоби розв'язання проблеми**

З метою забезпечення збалансованих та комплексних заходів обмеження чисельності амброзії полинолистої найближчими роками пріоритетне значення буде надаватись механічним, агротехнічним та хімічним методам, що застосовуються одночасно.

У населених пунктах:

- скошування рослин амброзії полинолистої перед цвітінням у період бутонізації;
- викопування рослин амброзії з корінням та знищення їх через спалювання у спеціально призначених місцях або подрібнення з наступним захороненням решток у санітарних ямах з використанням гасу чи вапна;
- знищення рослин амброзії на засмічених ділянках агротехнічним методом (перекопування або приорування ґрунту з подрібненням рослинних решток) та наступним висівом на цих ділянках багаторічних низькорослих трав або газонних трав.

На узбіччях доріг (автошляхів та залізничних колій):

- застосування для обприскування гербіцидів відповідно до Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні.

У полях сівозміни (після збирання попередника або в осінньо-весняний період):

- дотримання технології обробітку ґрунту, що включає вчасний передпосівний обробіток ґрунту, оптимальні строки сівби, догляд за посівами, збирання тощо;
- застосування для обприскування гербіцидів відповідно до Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні;

- дотримання сівозміни, обов'язковий висів просапних культур та багаторічних трав, що повинні чергуватися; за можливості не висівати протягом 3-х років на ураженому полі соняшнику, кукурудзи тощо;
- передпосівне внесення у ґрунт гербіцидів з 2-разовим луценням.

У залишених полях, що повністю заростають (перед посівом, краще в осінньо-весняний період):

- скошування рослин амброзії полинолистої до цвітіння;
- обробка полів гербіцидами суцільної дії;
- 3-разове луцення або дискування (вздовж та поперек поля) та культивуація;
- посів багаторічних трав або просапних культур з внесенням тільки комплексу мінеральних добрив (М, Р, К).

## **6. Строки виконання Програми на 2018—2020 роки**

На першому етапі (2018— 2019 рр.) передбачається знищення карантинного бур'яну на 30% від всієї площі зараження.

На другому етапі (2020 р.) передбачається довести знищення амброзії полинолистої до 80%.

## **7. Очікувані результати виконання Програми**

Реалізація Програми дасть можливість на кінець 2020 року:

- зменшити площі зараження амброзією полинолистою;
- забезпечити раціональне використання земель;
- зберегти природну родючість ґрунтів та екологію сільськогосподарських земель;
- підвищити ефективність виробництва сільськогосподарської продукції.

## **8. Фінансове, матеріально-технічне забезпечення та використання трудових ресурсів для виконання Програми**

Фінансування карантинних (фітосанітарних) заходів та Програми здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів осіб та інших не заборонених законами України джерел.

Виконання Програми та проведення карантинних (фітосанітарних) заходів у населених пунктах здійснюється за рахунок коштів місцевих державних бюджетів.

Виконання Програми на полях, що залишені у зв'язку з неможливістю власників їх обробляти, здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, що перераховуються на спеціальні рахунки місцевих, державних адміністрацій в територіальні органи Державного казначейства.

На інших землях та земельних ділянках виконання Програми та проведення карантинних (фітосанітарних) заходів здійснюється за рахунок коштів землевласників, та землекористувачів.

Оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання програми

При здійсненні заходів в перші два роки щодо ліквідації амброзії

полинолистої на землях несільськогосподарського призначення ( інші землі) орієнтовно на проведення боротьби методом скошування або виривання необхідно витратити на 1 га – 660,35 грн., що на загальній площі 4,8 га. встановить-3169,68грн. На основній частині зараженої площі (землі в господарствах всіх форм власності) можливо застосувати хімічний або/та агротехнічний методи, де витрати на 1 га хімічним методом встановлять 230,71 гривень, що на загальній площі 21,5 га встановить 4960,27 грн, а в разі застосування агротехнічного методу боротьби - на 1 га необхідно витратити 175,83 грн., що на загальній площі 21,5 га встановить 3780,35 гривень. Тобто наближена сума для виконання Програми по локалізації та ліквідації амброзії полинолистої на території Дворічанського району впродовж 2018-2020 років складатиме близько 35730,9 гривень. Фінансування фітосанітарних заходів та Програми здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету, а також інших джерел фінансування не заборонених чинним законодавством України.

Додаток 1

**Засмічення території Дворічанського району  
амброзією полинолистою**

станом на 01.01.2018

№ з/п	Місце запровадження карантинного режиму	Площа засмічення (га)
1	Дворічанська селищна рада	4,3
2	Тавільжанська сільська рада	1,7
3	Вільшанська сільська рада	0,8
4	Новоєгорівська сільська рада	1,2
5	Колодязнянська сільська рада	1,4
6	Петро- Іванівська сільська рада	1,8
7	Богданівська сільська рада	0,6
8	Рідкодубівська сільська рада	1,0
9	Пісківська сільська рада	0,8
10	Кутьківська сільська рада	0,5
11	Токарівська сільська рада	0,8
12	Миколаївська сільська рада	0,5
13	Лиманська Друга сільська рада	0,5
14	ТОВ «Дворічанське –Агро»	3,4
15	ПСП ім. Чкалова	4,3
16	ПСП« Тавільжанське»	0,9
17	ПСП «Україна»	1,8
	<b>ВСЬОГО</b>	<b>26,3</b>

**Керуюча справами  
виконавчого апарату районної ради**

**Л.Глотова**